

ועוד ועיקר: להוסיף בלימוד והפצת פנימיות התורה (ותורה בכלל – ענינו של יעקב), שמן (רוזן דרוזין) שבתורה, באופן שמאיר "על פתח ביתו מבחוק"7, "יפוצו מעינותיך חוצה"8, "עד דכליא רגלא דתרמודאי"7.

(משיחות ש"פ מקץ, שבת (ו') חנוכה, אדר"ח טבת תשנ"ב)

(7 שבת שם.
8 משלי ה, טז.)

לזכות

אסתו שרה בת אדל מרים תחי'
לרגל יום הולדתה ביום ח"י כסלו
לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק,
ומתוך בריאות הנכונה, ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

*

נדפס ע"י משפחתה שיחיו

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מקץ

חנוכה

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק א
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ושלוש לבריאה
מאה ועשרים שנה לב"ק אדמו"ר מלך המשיח
שנת הקהל

גה.

מהתגלות תורת חסידות חב"ד ע"י רבינו הזקן בי"ט כסלו הולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בכל שבעת הדורות דנשיאי תורת חסידות חב"ד, כולל ובמיוחד ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים, חיילי בית דוד שיוצאים למלחמת בית דוד לנצח את אלה, אשר חרפו עקבות משיחך¹, ולהביא בפועל ההתגלות דוד מלכא משיחא², ובפרט בדורנו זה, שכבר נשלמו כל הענינים, וצריכים רק „לפתוח את העיניים” ולראות ש„הנה זה (המלך המשיח) בא”³.

* * *

מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה בפועל:

כיון שנוסף לכך שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, סוף הגלות, ודור הראשון של הגאולה, התחלת הגאולה, נמצאים אנו בימי סגולה השייכים להגאולה. יש להוסיף מיום ליום (כהוראת ימי חנוכה⁴ ש„מכאן ואילך מוסיף והולך”⁵) בהענינים המביאים את הגאולה בפועל ובגלוי.

ומהם:

חיזוק האמונה התשוקה והצפי' לביאת המשיח, עד כדי כך, שנרגש אצלו שכל זמן שמשיח צדקנו עדיין לא בא בפועל ובגלוי, ימיו חסרים, כדברי יעקב שאפילו מאה ושלושים שנה הם „מעט”⁶, כיון שעדיין לא באה הגאולה בפועל.

א. בריש פרשת מקץ, וכן בפרשה הקודמת – וישב, מסופר על חלומות: חלום פרעה (בפ' מקץ), חלום יוסף וחלומות שר המשקים ושר האופים (בפ' וישב). כל החלומות האלו היוו סיבות לגלות מצרים, שורש כל הגלויות¹. מאחר שכל הענינים הם בהשגחה פרטית – מובן מאליו שהתוצאה – הגלות – קשורה ודומה לגורם, לחלום.

לפיכך אין הרע מסוגל להכריע, ח"ו, את הטוב, משום שאינו דבר של קיימא, ואילו הטוב, לעומתו, שלם תמיד.

ומבחינה זו יש יתרון בזמן הגלות לגבי זמן הבית: בזמן הבית פעלו והאירו הכחות הפנימיים של הנשמה⁶, שבהם קיימת הגבלה, ולפיכך אסור לטמא להכנס למקדש, ואילו בזמן הגלות מאירים הכחות ה„מקיפים” של הנשמה, שבהם אין קיימות כל הגבלות, ככתוב: השוכן אתם בתוך טומאותם⁷.

ד. ההוראה למעשה מן האמור:

לא כדעת הסוברים בטעות שהדרך האפשרית היחידה היא ההליכה מן הקל אל הכבד, העבודה המסודרת, ושכל עוד לא השלים האדם את הדרגה הראשונה אינו יכול להתחיל לחשוב בדבר הדרגה הנעלית יותר, סברה זו היתה נכונה לו היו כל עניני האדם מסודרים, אבל מאחר שהמצב הוא של „היינו כחולמים” – ישנה אפשרות, ויש צורך, לבצע כל עבודה מעבודות ה' המזדמנות ליד, בהתאם להוראת רז"ל⁸: „חטוף ואכול, חטוף ואישתי”. אף לגבי זה ששרוי במצב שעליו נאמר⁹: „אי אפשר... להתחיל לעבוד ה' בלי שיעשה תשובה על העבר תחלה” – פוסק, עם זאת, אדמו"ר הזקן בתניא¹⁰ – פנימיות התורה –

ב. הקשר בין הגלות לבין החלום מוסבר במספר מקומות, ובין השאר ב"תורה אור"²: חלום נובע מכוח הדמיון המאחד שני דברים מנוגדים, אף "פילא בקופא דמחטא", אם לפני כן הרהר האדם בכך³.

כך גם בזמן הגלות: לאדם נדמה שהוא אהב את הקב"ה ועם זאת את גופו עצמו – למרות ששני הדברים אינם מסוגלים להיות בד בבד, ועד כדי כך שהוא (כפי המוסבר במקום אחר) עלול להיות שקוע בתאוות ואפילו לעבור על רצון הקב"ה.

בכל זאת – מסיק ב"תורה אור" – אין לטעות ולומר שהיות ולאחר סיום התפלה נקלע האדם למצב רוחני מנוגד מכפי שהיה בזמן תפלתו מהוה הדבר הוכחה שתפלתו, תורתו ומצוותיו אינם שוים כלום. אין הדבר כן. שרשו של החלום הוא בדרגה נעלית מאד המאירה בזמן הגלות דווקא (יעוין שם בהרחבה).

ג. הסברת הדבר מבחינת עבודת הנפש של האדם – היא:

בכל איש ישראל – שלמה ותמימה הנפש האלקית תמיד. התורה והמצוות שיהודי עושה – הן נצחיות לעולם ועד⁴. לעומתן – הפעולות

(5) פרה פ"ח מ"ט. ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"א ע' 32 הערה 22.

(6) ספר המאמרים תש"ע ע' 108 אות ב.

(7) ראה בארוכה שיחת חגה"פ תשח"י.

(8) עירובין נד, א.

(9) תניא פ"ו.

(10) ספ"ט.

(1) לקו"ת מהאריז"ל פ' תצא.

(2) בפ' וישב, כה, ג.

(3) עיין ברכות נה, סע"ב. וק"ל.

(4) תניא פכ"ה.

(1) תהלים פט, נב.

(2) ראה שיחת שמח"ת תרס"א – לקו"ד ח"ד תשפו, ב ואילך. סה"ש תש"ב ס"ע 141 ואילך.

(3) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

(4) ובאופן של פעולה נמשכת גם לאחרי ימי חנוכה – שהרי „מעלין בקודש ונאכז"כ

(ש) אין מורידין” (שבת כא, ב).

(5) שבת כא, ב. שו"ע או"ח סתרע"א ס"ב.

(6) ויגש מז, ט.

ומתגעגעים לגאולה האמיתית והשלימה.

וכיון שבנ"י עוסקים בלהט ("קאכן זיך") בביאת המשיח – הרי מובן, שבכל ענין מחפשים לכל לראש את השייכות עם "אחכה לו בכל יום שיבוא".

ובנדו"ד: בעמדנו בימי החנוכה – הגם שבחנוכה כלולים כו"כ ענינים – מדגישים לכל לראש את שייכותה עם הגאולה: סיבת היו"ט היא בשל נס פך השמן שאירע בקשר עם הדלקת המנורה בביהמ"ק, ואח"כ היתה חנוכת המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). הרי זה מזכיר ליהודי מיד, וזה מוסיף לו עוד יותר באחכה לו בכל יום שיבוא ובנין וחנוכת ביהמ"ק השלישי, והדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

. . . ועד"ז מובן גם בנוגע לפרשה שקוראים בשבת חנוכה זו: מיד כשיהודי שומע וקולט בקריאת התורה את המילה "מקץ" – מתעורר הוא: אהא! זה מרמז על קץ הגלות, וקץ הימים וקץ הימין³, קץ הגאולה! אח"כ כאשר הוא קורא ושומע את ההפטורה – "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו"⁴ – הוא קולט מיד שהמדובר הוא אודות הגאולה העתידה!⁵

הקריאה אודות הנשיאים בכלל ואודות נשיא לשבט ראובן בפרט – מזכירה לו מיד שבגאולה האמיתית והשלימה יהיו כל הנשיאים, ואז יתגלה איך שבנ"י הם ה"בכור" דכל העולם כולו.

נר רביעי דחנוכה – מזכיר מיד את הגאולה הרביעית. הזמן בו תהי' שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם.

לקוטי

ובשלחן-ערוך¹¹ – גליא דתורה – שגם עליו ללמוד תורה ולקיים מצוות. למרות שלפי שעה הוא מוסיף כח כו' – מכל מקום בטוח הוא "שלא ידה ממנו נדח" ואז ישו בו התורה והמצוות יחד אתו.

ה. כל האמור אינו רק ביחס לגליא דתורה, כי אם גם ביחס לפנימיות התורה, מנהגיה והדרכותיה – לפי הוראת רז"ל: חטוף ואכול (- גליא דתורה שנמשלה לחם¹², חטוף ואישי (- פנימיות התורה, שנמשלה למים¹³).

למרות שבדורות הקודמים לא ניתן להתחיל בלימוד פנימיות התורה אלא לאחר כמה וכמה הכנות – הרי בדורותינו אלה "מצוה לגלות זאת החכמה"¹⁴, ובמיוחד לאחר התגלות תורת החסידות ע"י הבעש"ט וכ"ק אדמו"ר הזקן וממשיכי דרכו – נעשתה זו ככל שאר חלקי התורה, והרי כל איש ישראל חייב ללמוד את כל חלקי התורה¹⁵.

ו. ע"י התנהגות של "חטוף ואכול, חטוף ואישי", כשאדם לא יתחשב במצבו הוא, אם הגיע לדרגה המתאימה ואם לאו, אלא יוסיף וילך בתורה ומצוות (דבר הדומה לענין החלום כנ"ל) –

הרי ע"י עצם תוספת אור התורה והמצוות – מסלקים את תרדמת הגלות ומביאים את אור הגאולה האמתית, "הוי' יהיה לך לאור עולם"¹⁶, כדרך שרואים שבשעה שמגיע אור מקיץ האדם משנתו.

ז. זו, איפוא, ההוראה מכך שהחלומות היוו סיבה לגלות מצרים וליציאת מצרים.

גלות מצרים היתה הגלות הקשה ביותר, ולפיכך נקראות כל הגלויות עלי-שם מצרים¹⁷.

מקץ

ולמרות זאת הרי אך ורק ע"י הגלות הגיעו בני ישראל לידי "זאחרי כן יצאו ברכוש גדול"¹⁸.

כך גם בגלות הנוכחית: למרות שכל העבודה בזמן גלות היא ענין של חלום – בכל זאת, הרי – אדרבה – משום דבר זה עצמו, שהיא באופן של חלום, ישנה אפשרות להגיע לדרגה נעלית יותר, ע"י דילוג, ע"י תוספת אור תורה ומצוות המסלק את שינת הגלות ומביא לידי "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹⁹, כביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

(משיחת חג הגאולה, י"ט כסלו, תשי"ז)

ח. הענין האמור – שדוקא ע"י הגלות אפשרית עליה גדולה יותר – רמוז גם בפרשת השבוע, בטעם לכך שאפרים נקרא בשם זה – "כי הפרני אלקים בארץ עניי". דוקא ע"י "ארץ עניי" בא "הפרני" (= הפרה אותי), תוספת אור ביוסף עצמו.

חשיבותו של יוסף כשלעצמו היא רמה מאד, וכפי שמוסבר בתורת חיים²⁰, ובמקומות אחרים, הטעם לכך שיוסף נענש על אשר הכין "כלים" בדרך הטבע, למרות שאף יעקב עשה כן^{20*}, משום שדרגתו של יעקב היתה בתוך סדר ההשתלשלות, וחשש, לכן, "שמא יגרום החטא"²¹, ולפיכך היה זקוק לעשיית "כלים" בטבע, ואילו יוסף צדיק עליון, לא היה צריך, לפי דרגתו, לחשוש משום ענין, ולא היה צריך להודקק לטבע.

כן נאמר שם – בקשר לפסוק "ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו" – הטעם לכך שהשבטים, וכן האבות, היו רועי צאן, מרוחקים מן העולם, כדי שהעולם לא יפריע להם.

ואילו יוסף היה בדרגה כזו שהיה מסוגל

(18) בראשית טו, יד.

(19) מיכה ז, טו.

(20) פ' ויחי ד"ה בן פורת יוסף.

(20*) יוסף ביקש את שר המשקים להשתדל לפני פרעה שישחררו. ודבר זה נחשב ליוסף לחטא (רש"י בראשית מ, כג). למרות שיעקב השתדל לפני עשו שיסלח לו – ע"י כך ששלח לו מתנות וקראו לו: "אדוני".

(21) ברכות ד, א.

(11) הל' ת"ת פ"ד ה"ג.

(12) לקו"ת בהר מ, ב, בחוקותי מת, ב.

(13) ראה גם לקו"ש ח"ב [המתורגם] ע' 121.

(14) אגה"ק סכ"ו בשם האריז"ל.

(15) ראה הל' ת"ת לרבנו הזקן פ"א ס"ד. פ"ב ס"י.

(16) ישעי' ס, כ.

(17) מד"ר בראשית פ' טו, ד.

. . . ועד"ז איז אויך מובן בנוגע צו דער פרשה וועלכע מ'לייענט דעם שבת חנוכה: גלייך בשעת אַ איד הערט און דערהערט בקריאת התורה דעם וואָרט "מקץ" – כאַפּט ער זיך: אַהאַ! דאָס איז מרמז אויף דעם קץ הגלות, און קץ הימים און קץ הימין³, דער קץ הגאולה!

דערנאָך בשעת ער לייענט און הערט די הפטורה – "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו"⁴ – דערהערט ער גלייך אַז דאָס רעדט זיך וועגן די גאולה העתידה!⁵

די קריאה וועגן די נשיאים בכלל און וועגן נשיא לשבט ראובן בפרט – דערמאָנט אים גלייך אַז מ'וועט האבן די אַלע נשיאים בגאולה האמיתית והשלימה, און דעמולט וועט נתגלה ווערן ווי אידן זיינען דער "בכור" פון כל העולם כולו.

נר רביעי חנוכה – דערמאָנט גלייך אויף דער גאולה הרביעית. ווען עס וועט זיין שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם.

(משיחות ש"פ מקץ, שבת חנוכה תנש"א)

3) ראה אוה"ת ריש פרשתנו. לעיל ע' 15. וש"נ.

4) זכר' ד, ב.

5) מדרש – הובא בלקו"ת בהעלותך לד, סע"ב.

כאשר אדם שקוע בתוקף ("ליגט שטארק") בענין מסויים, הרי טבע בן אדם, שכאשר באים ענינים נוספים הוא מחפש ומוצא – לכל לראש – את הנקודה המשותפת עם הענין שבו הוא שקוע (אע"פ שיכולים להיות בזה עוד ענינים, וענינים עיקריים).

בנוגע לבנ"י, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי שכלו כל הקיצין¹, וכ"ק מו"ח אדמו"ר העיד שכבר עשו תשובה וסיימו הכל) – "שקועים" הם ב"אחכה לו בכל יום שיבוא"², שבמשך כל היום (בכל יום) מחכים

את הגורם לזכותם של בני ישראל לקבל התורה – משום "למצרים ירדתם" כו'.

י. זה גם תוכנו של הכתוב²⁴: "ואנכי תרגלתי לאפרים".

לגבי מתן תורה נאמר²⁵ שאילו היה אז מספר של "ששים רבוא חסר אחד" – אילו לא היה ה"אחד" – לא היתה התורה ניתנת ח"ו אפילו למשה. דבר זה רמז בפסוק²⁶: "שש מאות אלף רגלי – העם אשר אנכי בקרבו": מתוך כך שהיו כל שש מאות האלף, גם ה"רגלים", ובעיקר ה"רגלים" (כפי שמוסבר במקום אחר יתרונו של ה"רגל", קבלת העול), ניתנה התורה שמתחילה ב"אנכי", ובחינת "אנכי" נמשכה למשה.

משום כך, כשהכתוב מדבר באפרים, שענינו: "כי הפרני אלקים בארץ עניי" – שרק ע"י "מצרים" מגיעים לתכלית העילוי שבמתן תורה – אומר הוא ביחס לזה: ואנכי תרגלתי לאפרים. ע"י "תרגלתי", מלשון: רגל, כלומר – עבודה של קבלת עול, מגיעים אל "אנכי מי שאנכי".

(משיחות חג השבועות, תשי"ג)

24) הושע יא, ג. לקו"ת ויקרא ב, א. במדבר פ, ב. ד"ה לכה דודי תרפ"ט (סה"מ קונטרסים ח"א כא, א).

25) מכילתא דרשב"י (וראה ג"כ מכילתא) יתרו יט, יא. דב"ר פ"ז, ת.

26) במדבר יא, כא.

להיות בתוך העולם, שליט במצרים, אשר "בלעדיך לא ירים איש" גו', ואין מקרא יוצא מידי פשוטו – שכל מצרי שרצה להגור כלי נשק היה חייב לשאול על כך את פיו של יוסף, ויחד עם כך שהיה עוסק בזאת היה שרוי, בה בשעה, בתכלית הדבקות באלקות.

עם כל זאת הגיע הוא לידי "הפרני" – אך ורק באמצעות "בארץ עניי".

ט. הסיפור האמור בקשר ליוסף משמש הוראה לכל ישראל – שענין ירידת הנשמה לגוף בעולם הזה, בכלל, ובמיוחד בזמן הגלות – אינו ככוונה לענות ח"ו, כי אם יש בדבר יתרון גדול.

תכלית²² השתלשלות העולמות אינה בגלל העולמות העליונים, הואיל והיא להם ירידה מאור פניו ית', כי התכלית היא העולם הזה התחתון דוקא, כיון שבו מתבטא כוח עצמותו ית'.

בעולם הזה עצמו – הרי לפני גלות מצרים לא היתה אפשרות לקבלת התורה, אלא אך ורק ע"י כור הברזל של גלות מצרים נעשו בני ישראל ל"כלים" לקבלת התורה, וכפי שדורשים רז"ל²³

22) תניא פל"ז.

23) שבת פה, ב.

חנוכה

בתקופה בה אירע נס חנוכה לא נמצא שמן טהור להדלקת המנורה, ועשה הקב"ה נס שנמצא פך שמן טהור חתום בחותמו של כהן גדול. השמן שבפך הספיק בצמצום ליום אחד, – אירע נס ודלק שמנה ימים. לזכר נס זה מדליקים נרות בכל שמנת ימי חנוכה.

למרות שמקורם של נרות חנוכה הוא בנרות המקדש – שונים אלו מאלו במספר פרטים:

א. מצוות חנוכה היא – להדליק אור. כיצד יוצרים את האור? – נוטלים שמן או עץ וכדומה, כלומר – דבר גשמי, ומחממים אותו עד שהוא חדל מלהיות גשמי, ומתחיל להאיר את כל הסביבה.

הדלקת הנרות בחנוכה נובעת מהדלקת הנרות שהיתה נהוגה בבית המקדש: בבית המקדש היו מדליקים נרות בכל לילה, אך

הוספה בשורת הגאולה

ט.

בשעת אַ מענטש ליגט שטאַרק אין אַ געוויסע זאַך, איז דער טבע בן אדם, אַז בשעת עס קומען נאָך זאַכן זוכט ער און געפינט – צום אַלעם ערשטן – די נקודה משותפת מיט דער זאַך אין וועלכער ער ליגט (אע"פּ וואָס אין דעם קענען זיין נאָך ענינים, און ענינים עיקריים).

בנוגע צו אידן, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי וואָס כלו כל הקיציין¹, און כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מעיד געווען אַז מ'האָט שוין תשובה געטאַן און מ'האָט אַלץ פאַרענדיקט) – „ליגט מען" אין „אחכה לו בכל יום שיבוא"², אַז במשך כל היום (בכל יום) וואָרט מען און מ'בענקט נאָך דער גאולה האמיתית והשלימה.

און וויבאַלד אַז אידן קאָכן זיך אין ביאת המשיח – איז פאַרשטאַנדיק, אַז אין יעדער זאַך זוכט מען לכל לראש די שייכות מיט אחכה לו בכל יום שיבוא.

ובנדו"ד: שטייענדיק בימי החנוכה – איז הגם אַז חנוכה האָט אין זיך כו"כ ענינים – אונטערשטרייכט מען צום אַלעם ערשטן איר שייכות מיט דער גאולה: דער יו"ט קומט צוליב דעם נס פון פך השמן וואָס האָט פאַסירט בקשר מיט הדלקת המנורה אין ביהמ"ק, און דערנאָך איז געווען די חנוכה המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). דערמאָנט דאָס גלייך אַ אידן, און דאָס גיט ביי אים צו נאָכמער אין זיין אחכה לו בכל יום שיבוא און בנין וחנוכה ביהמ"ק השלישי, און הדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) נוסח „אני מאמין" (נדפס בכמה סידורים) – ע"פ לשון הכתוב חבקוק ב, ג. פיה"מ להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד הי"ב.

לקוטי

חנוכה

שיחות

א) בבית־המקדש היה תמיד אותו מספר של נרות, ואילו בחנוכה מוסיפים בכל ערב נר אחד. ב) בבית־המקדש היו מדליקים דוקא ביום, כשעדיין שרר אור מוחלט, ואילו נרות חנוכה "מצותן משתשקע החמה".

ג) נרות המקדש היו בפנים, ואילו בנרות חנוכה "מצוה להניח על פתח ביתו מבחוץ".

ד) מצוות נרות המשכן והמקדש היו בזמן שלא היה לבני ישראל מחסור מבחינה גשמית.

במיוחד – בזמן המשכן במדבר היה לבני ישראל כל צרכם. מזונם היה או המן – מן השמים, מים היו להם מבארה של מרים. אף מלבושיהם גדלו אתם והיו נקיים תמיד²⁷.

כך גם מצוות נרות המקדש – ניתנה בימי שלמה, בזמן בו שרר שלום ושלחה, איש לא נלחם או בישראל, ואדרבה: רבים העלו להם מס, והיה אז "איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו"²⁸.

אף ברוחניות היה כן, שכן כשאין להיהודי דאגות גשמיות הוא מתמסר לגמרי לתורה ומצוות, דברים רוחניים, דברים יהודיים.

לעומתם קשורים נרות חנוכה לזמן בו היתה הארץ תחת שלטון יון והצבא היהודי היה דל במספרו. כן מבחינה רוחנית: לא נמצא שמן טהור אפילו ללילה אחד.

יב. כל ההבדלים הללו קשורים זה בזה: כשהמצב טוב מבחינה גשמית, ומשום כך גם מבחינה רוחנית, כאמור,

– שכן כשיש לו, ליהודי, הוא נותן ביד פתוחה ורחבה לצרכים רוחניים –

אין אז צורך במלחמה ובמסירת־נפש.

די אז בכך שכל יום יהיה אותו מספר, ואין הכרח בתוספת, משום שהכל מתנהל כרגיל.

כן אין אז צורך בהשתדלות להאיר את החוץ. הרחוב, העולם, אינו חשוך. המנורה דולקת בבית־המקדש, ובחוץ נוצר האור מאליו.

(27) רש"י דברים ה, ד.

(28) מלכים א ה, ה.

לא כן בתקופה של מצב קשה, בזמן של מלחמות, ולא רק של מלחמות עם יוונים אלא גם עם יהודים מתיונים²⁹, שהיו יהודים שלא ראו צורך בבית־המקדש, בעצמאות, כי אם רצו להתבולל ביוונים.

במצב קשה כזה נתן הקב"ה את מצות נר חנוכה. בזמן כזה דרושה מסירת־נפש.

בזמן כזה לא די בהעלאת אור בבית, שכן בחוץ שורר חושך, וחשכת הרחוב עלולה לחדור לבית. יש לכן להקדיש השתדלות להאיר את הרחוב. מדליקים אז את הנרות בשעת החושך, וליד פתח הבית, כדי להאיר את הרחוב.

לא די בכך שידליק אדם נרות על שלחן האוכל או על שולחן־הכתיבה שלו ויפתח את הדלת כדי שהאור יאיר גם ברחוב – אלא עליו להדליק את הנרות ליד הדלת. יש להשקיע השתדלות להאיר את הרחוב.

כן לא די במספר הנרות שבלילה הקודם, שכן אי אפשר לאדם להסתפק בכך שלא ירד מדרגתו ויעמוד עדיין באותו מצב כאתמול, אלא שעליו להתעלות מעלה מעלה.

יג. סיכום הדברים:

בשעה שהחושך גדול – אין להתרשם מן החושך השורר ברחוב, אלא, אדרבה, יש לצעוד במסירת־נפש להאיר את הרחוב, ולהוסיף מדי יום תוספת אור עוד ועוד, עד שיובא עוד שמן טהור וזך.

ודרכי הביצוע הן:

א) אין להסתפק במדת האור שהאירה אתמול, כי אם יש להוסיף כל יום. היום – נר אחד, מחר – שנים, מחרתיים – שלשה, וכן הלאה. להתחיל מיד בנרות רבים – אין לתפוס מרובה. יש, אם כן, להתחיל בנר אחד, אך יש להתכוון להדליק מיד למחרת שני נרות, ומחרתיים – שלשה.

ב) אין להסתפק ביצירת אור בבית ושברחוב

(29) ב"ק פב, ב.

יבוא האור מאליו, אלא יש להשקיע השתדלות להאיר את הרחוב,

ג) הגישה לכך צריכה להיות במסירת־נפש, כפי תוכן הענין של נס – למעלה מן הטבע. גם כשמסתכלים עליו בעין רעה – אין לו להתרשם. אלא לבצע במסירת־נפש את השליחות שהטיל עליו הקב"ה.

י"ד. זו, איפוא, הדרשה מכל איש ישראל: עליו לדעת שהוא "שגריר" של הקב"ה לחמם את הגשמיות שבחלקו בעולם עד שיאיר בו ובסביבתו.

והאופן של ביצוע הדבר צריך להיות – לא להסתפק במה שנעשה אתמול, כי אם להוסיף אור מדי יום. יש לדעת מה נעשה אתמול כדי לדעת כמה יש להוסיף היום.

כשהולכים בדרך זו – במסירת־נפש, לא להסתפק באור שבבית, ולא להסתפק במה שנעשה אתמול – ישנה ההבטחה כי בסופו של דבר יהיה אמנם כן. ברחוב מתחיל להיות אור, והאור גדל והולך, עד שנמצא שמן טהור להדליק בבית־המקדש.

(משיחת כ"א כסלו, תשי"ג)

טו. מצות נר חנוכה שונה מכל המצוות בשנים:

א) בכל המצוות ישנה הדרך של קיום המצוה כתיקונה ויש גם דרך של הידור במצוה, אבל אין "הידור מן ההידור".

הוכחה לדבר במאמר הגמרא: "הידור מצוה עד כמה? – עד שלישי" ולאחר מכן נאמר בגמרא³⁰ שעד שלישי – משלו, ומכאן ואילך – משל הקב"ה. נמצא, איפוא, שאפשר להדר ללא שיעור, וכל זה ייכלל בהידור מצוה.

לעומת זה במצות נר חנוכה ישנו לא רק המצוה עצמה, ולא רק הידור מצוה, כי אם גם "מהדרין מן המהדרין".

ב) בכל המצוות מקיים רוב העם את עצם

המצוה בלבד, ואילו בנר חנוכה מנהג כל ישראל³¹ לקיים לא רק את המצוה עצמה, כי אם גם את ההידור, ואף את ההידור מן ההידור.

טז. בחנוכה ישנם שני נסים: א) הנצחון במלחמה, שעליו התקינו את ההלל וההודאה. ב) נס פך השמן, שבגללו התקינו את הדלקת הנרות.

הענין של "מהדרין מן המהדרין" אינו קיים במצות הלל והודאה, כי אם במצוות הדלקת הנרות, הקשורה בנס פך השמן.

יתרון נס פך השמן לגבי כל הנסים, ובכללם נס הנצחון במלחמה, יובן לאחר הקדמת ההסבר שבהנהגות שלמעלה ישנם שלשה סוגי הנהגות:

א) "הנהגה טבעית" – שהיא עצמה עשויה להיות מוצלחת, אך בכל זאת – הצלחה שעל פי הטבע.

ב) "הנהגה נסית" הנעלית מן הטבע. בדרגה כזו היה גם נצחון המלחמה שבחנוכה – נס שהוא נעלה מן הטבע, שכן היה זה "גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים"³². אילו היו אז גבורים ביד גבורים – היתה זו גם הצלחה, שכן היתה אז מלחמה, אבל לא נס, אך "גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" הוא נס הנעלה מן הטבע.

ג) הנהגה הנעלית מן הנס – ענין שאינו הכרחי משום עניני הגוף, או אף של הנשמה, אלא דבר של הידור המתבטא בעניני הנשמה, כך היה נס מציאת השמן הטהור – דבר שהיה כרוך בנשמה, ויתרה מזו – כדי להראות חבתם של ישראל (שכן לפי ההלכה היה אפשר להדליק גם בשמן טמא, משום שטומאה דחוייה – או הותרה – בצבור, והנס היה כדי להראות חבתם של ישראל)³³.

יז. מאחר שכל הענינים שלמעלה תלויים בעבודת האדם – ישנם שלושה אופנים

31) או"ח סי' תרעא, ס"ב הגהת רמ"א.

32) נוסח התפלה.

33) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"א ע' 71 ואילך.

מבוצע באמצעותו או באמצעות אחרים, ובלבד שיבוצע.

וע"י העבודה של מסירות־נפש, כשאדם מוסר עצמו לגמרי, ואפילו את נשמתו, והעיקר אצלו רק לקיים את המצוה – משלם הקב"ה מדה כנגד מדה, וההנהגה שלמעלה היא נעלית מן הנס, ענין שאינו קשור לגמרי במציאות.

יט. מאחר שבחנוכה עמדו בני ישראל במסירות־נפש – היה אז לכן נס פך השמן, כדי להראות חיבתם של ישראל, שאין לה כל קשר לעניני המציאות. ע"י ענין ההידורים באה ההנהגה של נסים, שלמעלה מן הטבע, אך היא קשורה עם הגוף, עם המציאות. אבל ע"י מסירות־נפש, כשאדם מפקיר את מציאותו לגמרי – הרי ההנהגה שמלמעלה היא באופן של חשובה כלל המציאות.

כך גם לאידך גיסא: כשהנהגה שלמעלה אינה קשורה במציאות היא מעוררת בבני ישראל כיוון של מסירות־נפש, והרי דוקא מסירות־נפש נמצאת בכל ישראל, אפילו בקל שבקלים, כשהוא מתלהב³⁶ (שלא כענין של תורה צדקה, כו').

משום כך, החנוכה, שבו היתה ההנהגה שלמעלה כדי להראות חבתם של ישראל – דבר שבני ישראל עוררו אותו ע"י מסירות־נפש – יצרה היא בבני ישראל את הענין של "מהדרין מן המהדרין". לא רק קיום המצוות כתיקונן, ולא רק קיום המצוות בהידור, כי אם "מהדרין מן המהדרין", התמסרות והתבטלות מוחלטת.

ולפיכך יש בנר חנוכה הענין של "מהדרין מן המהדרין" שאינו נמצא במצוות אחרות, משום שכל ענינו של חנוכה הוא "מהדרין מן המהדרין" – התבטלות מוחלטת, שהיא ענין מסירת הנפש.

(משיחת נר ה' דחנוכה, תשי"ג)

בעבודת האדם, שהם מביאים את שלושת סוגי ההנהגות הנ"ל:

הנהגת טבעית – באה ע"י קיום תורה ומצוות, כאמור: אם בחוקותי תלכו³⁴ גו' ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה, ושאר הברכות.

הנהגה נסית – באה רק ע"י הידור מצוה. כשאדם אינו מסתפק בקיום המצוה ע"י ההלכה בלבד, אלא גם מהדר במצוה, ומשתדל שקיום המצוה יהיה בהידור – נותן הקב"ה מדה כנגד מדה³⁵, הנהגה שלמעלה מהטבע.

אך ההנהגה השלישית באה אך ורק ע"י מסירות־נפש – שהיא נעלית גם מענין הידור המצוה.

יח. יתרונה של מסירות־נפש על הידור מצוה – הוא:

משמעותו של הידור מצוה היא שאין האדם מקיים את המצוה משום שהוא מוכרח לקיימה, כי אם יש לו עריבות בה והוא מקיימה בחשק וחיות. לפיכך מחפש הוא לשפר את הקיים, להדר בו למרות שאינו חייב בכך.

המשל לכך הוא בעבד המקיים את ציווי המלך, הרי כשאין לו עריבות ורוח חיים בדבר והוא עושה אותו רק משום שהוא חייב לקיים את הציווי – מקיים הוא אז את הציווי בלבד ואינו משתדל להדר בו שכן אין לו עריבות בדבר. לעומת זאת – כשהדבר חביב בעיניו ויש לו "חיות" בדבר משתדל הוא להדר בכך.

ברם, עם זאת הוא רואה את עצמו כמציאות שלעצמה. קיימת העריבות, הרצון לקיים את המצוות, וקיים האדם הרוצה. ואילו מסירות־נפש פירושה שאין האדם כל מציאות לעצמו, אלא שכל מציאותו היא לקיים את הרצון העליון.

אין הוא מעונין שיהיה הוא ה"חושב", ה"מדבר" וה"עושה", הוא מעונין רק שהדבר ייעשה, ואין לדידו, לכן, כל שוני אם הדבר

34) ויקרא כו, ג.

35) סנהדרין צ, א.

36) תניא פי"ט. ד"ה אין הקב"ה בא בטרניא תרפ"ה. סה"מ תש"ט ע' 118.